

Ergonomie v prevenci pracovních rizik – nová legislativa

3. ergonomická konference, Brno

MUDr. Jana Hlávková

SZÚ, Centrum pracovního lékařství

Praha 2008

Nejvýznamnější úkol ergonomie v prevenci pracovních rizik

- Pomoc v boji proti vzrůstajícímu se výskytu muskuloskeletálních onemocnění
- Jedná se o největší zdravotní problém v celé Evropě.
- Trvale stoupající trend výskytu těchto onemocnění

MSDs – problém celé EU

MSDs tvoří ve všech státech EU
onemocnění s nejvyšší podílem na PN :
je odpovědná za 49,9% veškerých absencí
delších než 3 dny a za 60% trvalé pracovní
neschopnosti

*Většinou jde o kumulativní poruchy
vyvolané opakovanou dlouhodobou
expozicí vysoké pracovní zátěži.*

Nejvýznamnější kroky k řešení situace v ČR v boji s MSDs

- **Nová legislativa** a její aplikace v terénní praxi
- **Harmonizace** a aplikace platné **evropské legislativy** (direktiv EU, evropských standardů - normy EN i ISO)
- Zapojení do mezinárodních aktivit v oblasti výzkumu MSDs (**úkol WHO No 9**) – ukončen v roce 2006
- **Monitoring** lokálního jednostranného přetěžování u vytipovaných prací a profesí – ukončen v roce 2005
- Aktivity v oblasti **aplikace ergonomických zásad** do praxe, rozšiřování znalostí v oblasti ergonomie do všech důležitých složek
- **Autorizace** v této oblasti (kontrola kvality laboratorní praxe ve fyziologii, psychologii práce a v oblasti hodnocení dalších ergonomických rizik vyplývajících z platné legislativy)

Legislativa v ČR

- **Zákon č. 258/2000 Sb.** o ochraně veřejného zdraví v platném znění
 - ukládá zaměstnavatelům provádět kategorizaci prací u rizikových faktorů práce
 - ukládá KHS vykonávat státní zdravotní dozor v ochraně veřejného zdraví při práci
- **Zákon č. 262/2006 Sb.** zákoník práce

Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce

§ 102

(1) Zaměstnavatel je povinen vytvářet bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.

(3) Zaměstnavatel je povinen soustavně vyhledávat nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, zjišťovat jejich příčiny a zdroje. Na základě tohoto zjištění vyhledávat a hodnotit rizika a přijímat opatření k jejich odstranění....

Zákon č. 309/2006 Sb.

(zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci)

Zákon obsahuje řadu ustanovení, které se týkají problematiky ergonomie a fyziologie práce

- § 4 zaměstnavatel je povinen zajistit, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci vhodné pro práci, při které budou používány

Zákon č. 309/2006 Sb.

§ 4 písmeno b)

...aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly upraveny tak, aby odpovídaly ergonomickým požadavkům a aby zaměstnanci nebyli vystaveni nepříznivým faktorům pracovních podmínek...

Zákon č. 309/2006 Sb.

§ 5 Požadavky na organizaci práce a pracovní postupy

1) Zaměstnavatel je povinen organizovat práci tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti...

a) **aby zaměstnanci nevykonávali činnosti jednotvárné a jednostranně zatěžující organismus.** Nelze-li je vyloučit, musí být přerušovány bezpečnostními přestávkami, v případech stanovených zvláštními předpisy musí být doba výkonu takové činnosti v rámci pracovní doby časově omezena...

f) **nevykonávali ruční manipulaci s břemeny**, která může poškodit zdraví, zejména páteř

Zákon č. 309/2006 Sb.

Hlava II, § 7 Rizikové faktory pracovních podmínek a kontrolovaná pásma

1) Jestliže se na pracovištích vyskytují rizikové faktory, je zaměstnavatel povinen pravidelně, a dále bez zbytečného odkladu vždy, pokud dojde ke změně podmínek práce, měřením zjišťovat a kontrolovat jejich hodnoty a zabezpečit, aby byly vyloučeny nebo alespoň omezeny na nejmenší rozumně dosažitelnou míru.

(...je povinen postupovat podle zvláštních právních předpisů...)

Zákon č. 309/2006 Sb.

Hlava II §7 odst. 1)

...nelze-li výskyt biologických činitelů a překročení nejvyšších přípustných hodnot rizikových faktorů vyloučit, je zaměstnavatel povinen omezovat jejich působení technickými, technologickými a jinými opatřeními, kterými jsou zejména úprava pracovních podmínek, doba výkonu práce, zřízení kontrolovaných pásem, využití vhodných OOPP nebo poskytování ochranných nápojů.

Zákon č. 309/2006 Sb.

Hlava II, § 7 odst. 2)

...překročí-li výsledky měření rizikových faktorů stanovené nejvyšší přípustné hodnoty je zaměstnavatel povinen zjistit příčiny tohoto stavu

...není-li možné ochranu zdraví zaměstnance zajistit opatřeními podle odst.1 popřípadě opatřeními podle zvláštního předpisu, je zaměstnavatel povinen zdroj rizikového faktoru vyřadit z provozu a není-li to možné, práci zastavit.

Zákon č. 309/2006 Sb.

Mezi rizikové faktory patří:

fyzická zátěž, psychická a zraková zátěž

V části druhé hlava II § 2 je základní členění rizikových faktorů

faktor fyzická zátěž je členěna na:

celkovou fyzickou zátěž, lokální svalovou zátěž, pracovní polohy a ruční manipulaci s břemeny

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb.

- Připraveno na základě zmocnění ze zákona č. 309/2006 Sb.
- Tento zákon dle § 1 zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a upravuje to, co je uvedeno v jeho názvu v návaznosti na zákon č. 262/2006 Sb. **zákoník práce**
- Nabylo účinnost dnem 1. 8. 2008 a nahradilo NV č. 178/2001 v platném znění

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb.

Celkově jiná úprava NV

- 1) předmět úpravy
- 2) rizikové faktory pracovních podmínek
- 3) další bližší hygienické požadavky
- 4) přílohy

Nařízení vlády č.361/2007 Sb.

Paragrafové znění (Část II.)

- Obsahuje hygienické limity pro jednotlivé faktory práce (jde limity pro nerizikovou práci)
- Nově ošetřuje limity u některých faktorů práce při provádění práce ve směnách delších směn než 8 hodin (např. 12hodinových směn) – v současné době značný problém

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb.

NV Část III – Bližší požadavky na prostorové podmínky pracoviště a pracovní prostředí upravuje:

např. požadavky na rozměry pracovního místa, přijatelné dosahové vzdálenosti při práci v sedě a vstoje, požadavky na umístění ovladačů a síly na ovladačích aj.

Společný postup v EU- legislativa EU

- 1) směrnice EU
- 2) standardy

Evropská legislativa v boji proti MSDs

Nejdiskutovanější evropské direktivy:

Rámcová Směrnice Rady EU 89/391/EHS

90/269/EHS Směrnice Rady o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při ruční manipulaci s břemeny, při níž je riziko poškození páteře zaměstnanců

89/655/EHS Směrnice Rady o minimálních bezpečnostních a zdravotních požadavcích na používání pracovního zařízení zaměstnanci při práci

89/654/EHS Směrnice Rady o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví na pracovišti

95/63/EHS Směrnice Rady o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro používání pracovního zařízení zaměstnanci při práci

90/270/EHS Směrnice Rady o minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví pro práci se zobrazovacími jednotkami

Diskuse v EU o dosavadní neúspěšnosti boje s MSDs

- Iniciovala ji Evropská komise
- Prostřednictvím TUTB (Trade Union Technical Bureau for Health and Safety)- setkání expertů k zhodnocení účinnosti současně platné legislativy
- Z diskuse vyplynulo, že **současná evropská legislativa je nedostatečná a proto i nedostatečně účinná**

Kritika směrnic EU a evropské legislativy

- jsou zaměřeny většinou na problematiku bezpečnosti práce
- často neobsahují žádná nebo jen nejasně formulovaná ergonomická kritéria
- velmi rozdílná kritéria pro hodnocení NzP v zemích EU, z toho důvodu jejich výskyt v zemích EU nelze srovnávat – jde o kritéria klinická i hygienická
- v EU nejsou sjednocena pravidla a metody pro hodnocení rizik (nezbytná je objektivizace jednoduchými objektivními nebo subjektivními metodami a sledování efektivity opatření)
- vzdělávání a školení všech složek, chybí výukové materiály

Kritika evropských standardů klíčových pro boj s MSDs

- řada z nich určena pro konstruktéry a designéry při tvorbě nových pracovišť a pracovních míst (nejsou použitelné pro hodnocení stávající pracoviště)
- některé metodologické standardy - příliš **komplikované**, neumožňují jednoduché použití v terénu (složité metody nejsou v praxi uchopitelné, čemu zaměstnavatelé nerozumí, to nepoužívají)

Potřeba řešení situace v EU

Byla zahájena **revize stávající evropské legislativy** – začalo se direktivou týkající se práce se zobrazovacími jednotkami – viz další přednáška Mgr. Valečkové

Hlavní problémy v ČR při aplikaci metod boje proti MSDs

- **Legislativa** dle mého názoru dostatečně ošetřuje problematiku.
- **Nedostatek odborníků** pro hodnocení pracovních rizik a v oblasti ergonomie.
- **Není dostatečně vypracovaný systém vzdělávání** v oblasti ergonomie a v pracovním lékařství.
- **Nedostatek erudovaných pracovních lékařů.**
- **Nedostatečné povědomí** mezi zaměstnavateli i zaměstnanci o této problematice.
- **Problémy máme často se zahraničními podniky - nerespektují základní zásady** dané naší legislativou

Hlavní problémy v ČR při aplikaci metod boje proti MSDs

- **Sociální faktory** (nezaměstnanost, sociální problémy) – problémy ve vyřazování nemocných z práce a znovu zařazováním do práce.
- Dořešena není problematika ohrožení nemocí z povolání – nevýhodné pro pacienta.
- Potřeba výzkum v této oblasti – finance?
- U některých faktorů **nemáme vhodné metody** pro objektivizaci míry rizika (např. nedostatečně ošetřena problematika psychosociální pracovní zátěží)
- Sklony k **disimulaci pracovníků**
- **Nejednotná a komplikovaná kritéria** a postupy v EU – způsobují problémy zejména v nadnárodních společnostech

Hlavní problémy v ČR při aplikaci metod boje proti MSDs

- Hodnocená **problematika** je většinou zaměstnavateli **podceňována**.
- Chybí motivace zaměstnanců ke zlepšení práce a pracovního prostředí (stoupá zaměstnávání prostřednictvím agentur).
- **Špatná organizační kultura** některých firem.
- Často přiváženy **zastaralé, ergonomicky zcela nevyhovující výrobní technologie**, stroje.
- Problematika směnnosti zejména zavádění **12hodinových pracovních směn** u rizikových prací.

Děkuji za pozornost

